

Asia: VN/25579/2023

Luonnos hallituksen esityksestä laiksi asuntosäästöjärjestelmästä sekä siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Ympäristöministeriö on pyytänyt eduskunnan oikeusasiamieheltä lausuntoa edellä tarkoitettusta luonnoksesta hallituksen esitykseksi. Pyynnön johdosta esitän seuraavan.

1 YLEISTÄ

Esitysluonnoksessa ehdotetaan lainmuutoksia, joilla asuntosäästämistä, ensiasuntoa varten myönnettävää korkotukilainaa ja asuntolainan valtiontakausta koskevat säännökset uudistettaisiin kokonaisuudessaan. Kaikki asuntosäästämistä ja ensimmäisen omistusasunnon hankkimista koskevat säännökset koottaisiin yhteen lakiin ja yhteen asetukseen. Lisäksi muun muassa viranomaisten tehtäviä, niihin liittyviä tiedonsaantioikeuksia ja muutoksenhakua koskevia säännöksiä tarkennettaisiin. Uudistuksen tavoitteena on pyrkiä muun muassa siihen, että järjestelmä olisi asuntosäästäjille aiempaa ymmärrettävämpi ja luotonantajien näkökulmasta yksinkertaisempi soveltaa. Tavoitteena on myös selkiyttää Valtiokonttorin tehtäviä ja vastuita sekä keinoja niiden suorittamiseksi.

Pidän esitysluonnoksessa esitettyjä tavoitteita tärkeinä ja ehdotettuja muutoksia pitkälti tavoitteita edistävinä.

2 SÄÄDÖSKOHTAISIA HUOMIOITA

Esitysluonnoksen 1. lain 40 §:ssä säädettäisiin Valtiokonttorin oikeudesta saada salassapitosäännösten estämättä Digi- ja väestötietovirastolta valvonnan suorittamista varten henkilön osoitetiedot ja tiedot kiinteistön, rakennuksen tai huoneiston asukkaista sekä Maanmittauslaitokselta valvontaa varten henkilön osoitetiedot, kiinteistön ja rakennuksen tunnistetiedot sekä tiedot siitä, kuka omistaa kiinteistön, rakennuksen tai huoneiston.

Kuten säätämisyjärjestysperusteluissa on tuotu esiin, perustuslakivaliokunta on salassapitosäännösten edelle menevää tietojen saamista ja luovuttamista koskevaa sääntelyä perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädetyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta arvioidessaan katsonut, että tietojensaanti- ja luovutusmahdollisuus on voinut liittyä jonkin tarkoituksen kannalta ”tarpeellisiin tietoihin”, jos tarkoitettujen tietosisällöt on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi.

Ehdotetussa 40 §:ssä on lueteltu ne tiedot, joihin Valtiokonttorin tiedonsaantioikeus kohdistuisi. Samoin 42 §:ssä on lueteltu ne tiedot, joita luotonantajan tiedonantovelvollisuus Valtiokonttorille koskisi (vastaavasti 2. lain 19 §). Valtiokonttorin tiedonsaantioikeuden perusteena olisi Valtiokonttorin valvontatehtävä (säännöksissä ”valvonnan suorittamista varten” tai ”valvontaa varten”), 42 §:ssä myös muut säännösehdoituksessa mainitut perusteet. Huomiona tässä totean, että 42 §:n (vastaavasti 2. lain 19 §:n) yksityiskohtaisissa perusteluissa tiedonsaantioikeuden perusteina näyttäisi mainitun myös muita perusteita kuin ehdotetussa säännöksessä. Ehdotetun 40 §:n yksityiskohtaisten perustelujen mukaan tiedonsaantioikeus olisi rajattu korkotukilainalla rahoitetun asunnon käytön valvontaan. Tämä rajaus ei ilmene 40 §:n sanamuodosta. Esitysluonnoksessa ei myöskään ole tuotu esiin, että tiedonsaantioikeuden perusteena oleva valvonta 42 §:ssä tarkoittaisi samaa tai jotakin muuta kuin valvonta 40 §:ssä. Edellytys tiedonsaantioikeuden kohteena olevien tietojen tarpeellisuudesta säännöksissä mainittuihin tarkoituksiin, kuten siis valvontaa varten, ei ilmene ehdotettujen säännösten sisällöstä.

Tiedoista, joiden saamiseen Valtiokonttorilla olisi ehdotetun 40 §:n kuin myös 42 §:ssä säädetyn luotonantajan tiedonantovelvollisuuden myötä oikeus voi ilmetä myös muita henkilöitä kuin lainansaajaa koskevia tietoja. Paitsi lainansaajan henkilötietoja, tiedonsaantioikeuden käsittämät tiedot voivat siten sisältää myös muiden henkilöiden henkilötietoja. Käsitäkseni mukaan kyseiset tiedot voivat myös sisältää – niin lainansaajaa kuin muutakin henkilöä koskevia – erityisiä henkilötietoja tai niistä voi tällaisia tietoja ilmetä tietoja yhdistämällä. Mielestäni jatkovalmistelussa Valtiokonttorin tietojensaantioikeutta olisi aiheellista vielä arvioida myös näistä lähtökohdista.

Ehdotetussa 40 §:ssä on käytetty termiä ”henkilön”. Sikäli kuin säännöksessä tarkoitetaan tässä vain lainansaajaa, termi ”lainansaajan” olisi säännöksessä mielestäni täsmällisempi.

Ehdotetun 41 §:n mukaan lainansaajan olisi annettava valvontaviranomaisille valvonnan kannalta tarpeelliset tiedot ja selvitykset. Säännös on ehdotetussa muodossaan kovin yleinen ja sen yksityiskohtaiset perustelut niukat. Lainansaajan velvollisuudet eivät niistä avaudu. (Vastaavasti 2. lain 18 § Valtiokonttorille annettavista tiedoista).

Ehdotetun 43 §:n mukaan Valtiokonttorin luotonantajalta 42 §:n (säännösluonnoksessa 43 §, tarkoittanee 42 §) nojalla saamat tiedot yksittäisen tunnistettavissa olevan lainansaajan korkotukilainasta tai valtioneuvoksesta olisivat salassa pidettäviä. Esitysluonnoksessa ei ole arvioitu

vastaavien, mutta muulta kuin luotonantajalta saatujen tietojen salassapitoa. (Vastaavasti 2. lain 20 §.)

Lopuksi totean vielä täsmennyksenä ehdotetusta 9 §:stä, jossa säädettäisiin asuntosäästösopimuksen purkautumisesta. Esitysluonnoksen mukaan sopimus purkautuisi, eikä asuntosäästäjälle voitaisi maksaa 5 §:ssä säädettyä lisäkorkoa tai myöntää kyseisessä laissa tarkoitettua korkotukilainaa tai maksutonta valtioneuvoston määräämistä lainaa, jos väliaikaisrahoituksena myönnettyä asuntolainaa ei muuteta vastaantulolainaksi kahden vuoden kuluessa asunnon ostosta (kohta 3). Säännöksen perusteluissa olisi mielestäni hyvä vielä täsmentää, mitä ajankohtaa asunnon ostolla tarkoitetaan.

Arjola-Sarja Terhi

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia - Apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin